

Yesu na Wanawake

Ben Witherington III · tafsiri ya Kijerumani: Hans-Jörg Ronsdorf · Mei 2021 · imerekebishwa Oktoba 2026

Yesu, ndivyo ilivyosemwa siku hizi, alikuwa “mtetezi mkali wa haki za wanawake (feminist)”. Alikuwa mtu aliyekusudia kudhoofisha mfumo wa jadi wa mfumo dume, ambao ulikuwa wazi kabisa sehemu ya utamaduni na dini ya Agano la Kale. Mafundisho yake mwenyewe na mtindo wake wa maisha vilikuwa hivi kwamba, kama wengi wanavyodai, ni **mtazamo wa usawa** tu kuhusu uhusiano kati ya mume na mke, na mtazamo wa haki sawa kuhusu nafasi za wanaume na wanawake kama wanafunzi, vinavyopatana na mtazamo wake wa ulimwengu. Njia hii ya kuchambua maoni ya Yesu kuhusu wanawake imezidi kukubalika, katika duru za wataalamu na pia za watu wasio wataalamu, kama tafsiri “sahihi” ya habari zinazohusika katika Injili nne. **Hata hivyo, huenda inafaa kuuliza kama hili si jaribio jingine la kumuunda Yesu na maoni yake kwa sura ya mambo yetu wenyewe ya kisasa yanayotushughulisha kuhusu nafasi ya wanawake katika jumuiya ya Kikristo.**

Mara nyingi sana tunakuja kwenye maandiko ya Biblia tukiwa na ajenda (msimamo au uamuzi tuliokwisha kuufanya kabla), na haishangazi kwamba mara nyingi tunapata kile tunachokitafuta! Tunaotumia ushahidi kwa namna ambayo kwa sehemu inaifafanua kweli na kwa sehemu inaificha kweli. Na kisha mara nyingi dhana zetu za awali kuhusu maandiko, na jinsi tunavyoyashughulikia maandiko, ndizo zinazoamua aina ya matokeo tunayoyavuna. Kama Robert Funk alivyowahi kusema, mbinu ya utafiti si wavu usio na upendeleo. Inanasa kile ilichokusudiwa kunasa.

Kuhusu swali la wanawake katika huduma ya Yesu, njia pekee ya kuepuka matatizo ya kusoma ajenda ndani ya maandiko ni kujifunza kwa makini, kwa ukamilifu na kwa kuzingatia historia habari zinazohusika. Hatupaswi kujidai kujua maandiko yanamaanisha nini kwetu kabla hatujachunguza yalimaanisha nini kwa mwandishi wake na kwa wasikilizaji wake katika mazingira yao ya asili ya kihistoria. Ni wazi kabisa kwamba maandiko hayawezi leo kumaanisha kitu kinachopingana na kile ambacho mwandishi wakati huo alikusudia kusema. Tukiwa na mawazo haya akilini, hebu tuangalie baadhi ya habari zinazohusika; ninaweza kufupisha sehemu tu ya habari zilizo katika kitabu changu cha utafiti “Women in the Ministry of Jesus” (Cambridge: Cambridge University Press, 1984).

Matowashi kwa Ajili ya Ufalme wa Mungu

Yesu alikuja kuutangaza Ufalme wa Mungu, tukio lililokuwa na matokeo kwa wanawake, lakini hakulishughulikia moja kwa moja swali la nafasi inayowafaa wanawake katika Ufalme huu, na katika jumuiya yake ya waumini. Hata hivyo, matokeo yake yanavutia sana. Chukueni kwa mfano sehemu ya Mathayo 19:10-12, ambapo Yesu anatangaza kwamba mtu asiyeoa au asiyeolewa ana nafasi katika Ufalme wake.

[Mathayo 19:10-12] “Wanafunzi wake wakamwambia: Ikiwa mambo ya mume na mke yako hivyo, basi si vyema kuo. Akawaambia: Si wote wanaoweza kulipokea neno hili, ila wale waliopewa; kwa maana wapo matowashi waliozaliwa hivyo tangu tumboni mwa mama zao; na wapo matowashi waliofanywa matowashi na wanadamu; na wapo matowashi waliojifanya matowashi kwa ajili ya Ufalme wa Mbinguni. Awezaye kulipokea, na alipokee.”

Kwa mtazamo wa kwanza, hili halionekani kuwa wazo la kimapinduzi sana, mpaka tulione katika muktadha wake wa kihistoria. Walimu wa Kiyahudi wa wakati wa Yesu waliamini kwamba Mwanzo 1:28 inaamuru kwamba watu wote wenye afya ya mwili lazima waoe au waolewe na kuzaa. **Kubaki bila kuoa au kuolewa kwa hiari yako mwenyewe hakukuwa chaguo halali.** Kwa kweli, mara nyingi marabi waliwaona matowashi kama tusi dhidi ya Mungu. Kinyume chake, Yesu alifundisha kwamba ni halali kubaki bila kuoa au kuolewa kwa ajili ya Ufalme wa Mungu. Maandiko haya yanaweza kuwa maelezo ya Yesu kwa nini yeye mwenyewe hakuo. Fundisho hili lilikuwa na matokeo makubwa kwa wanawake katika huduma ya Yesu. **Lilimaanisha kwamba walikuwa na uwezekano wa kuwa kitu kingine katika maisha haya zaidi ya kuwa mke au mama.** Kwa hiyo hapa tunaona kuachana kwa kimapinduzi na Uyahudi, kwa sababu katika Uyahudi ilisemwa kwamba mahali pa mwanamke panapaswa kuwa nyumbani peke yake. Hakuwa na uwezekano wa kuwa mwanafunzi wa rabi maarufu au kupata mafunzo ya kuongoza ibada katika sinagogi, sembuse kuhudumu hekaluni kama kuhani.

Martha na Mariamu

Katika Luka 10:38-42 tunajifunza jinsi Yesu alivyoifikiria mitazamo kama hiyo ya Kiyahudi.

[Luka 10:38-42] “Walipokuwa wakiendelea na safari, aliingia katika kijiji kimoja; na mwanamke mmoja, jina lake Martha, akamkaribisha nyumbani kwake. Naye alikuwa na dada aitwaye Mariamu, ambaye pia aliketi miguuni pa Yesu, akilisikiliza neno lake. Lakini Martha alikuwa akihangaika sana kwa huduma nyingi; akaja, akasema: Bwana, hujali kwamba dada yangu ameniacha nihudumu peke yangu? Basi mwambie anisaidie. Yesu akajibu, akamwambia: Martha, Martha! Unasumbuka na kuhangaika kwa mambo mengi; lakini kinachohitajika ni kimoja tu. Kwa maana Mariamu amelichagua fungu lililo jema, ambalo hataondolewa.”

Hapa tunaona waziwazi habari ya mambo yanayotofautiana. Martha anachukua nafasi ya mwenyeji wa jadi wa Kiyahudi, wakati Mariamu anawakilisha mwanafunzi mwanamke anayesikiliza kwa makini. Usemi “kuketi miguuni pa” (10:39) mara nyingi hutumika kama neno la kitaalamu linalomaanisha kuwa mwanafunzi wa mtu fulani, na huenda hapa una maana hiyo. Martha anapokasirika kwamba Mariamu hamsaidii jikoni, na hata kumlaumu Yesu kwa kutochukua hatua, habari hii inageuka kwa namna ya kushangaza kabisa. Yesu hampeleki Mariamu kwenye kamati ya maandalizi ya chakula, bali anaonyesha kwamba Mariamu amelichagua fungu jema, ambalo hataondolewa. **Ana haki, naam, wajibu ulio juu zaidi, wa kuwa mwanafunzi wa Yesu kuliko kuwa mwenyeji wake.** Jambo hili linapatana na mafundisho ya Yesu mahali pengine, kwamba hakuna jambo lenye kipaumbele cha juu zaidi kuliko kuubeba msalaba wako na kumfuata Yesu. Lakini kulitumia kwa wanawake kungeonekana katika duru za Kiyahudi kuwa jambo lisilokubalika kabisa.

Wanafunzi Wanawake

Kutoka Luka 8:1-3 tunajua kwamba kulikuwa na wanawake kati ya kundi la wasafiri walioandamana na Yesu – jambo ambalo lenyewe lingeonekana kuwa la aibu kubwa, kwa kuwa huenda hawakuwa wake za wanafunzi wake.

[Luka 8:1-3] “Ikawa baada ya hayo, alikuwa akizunguka katika miji na vijiji, akihubiri na kuutangaza Ufalme wa Mungu. Na wale Thenashara walikuwa pamoja naye, na wanawake kadhaa waliokuwa wameponywa pepo wabaya na magonjwa: Mariamu aitwaye Magdalene, ambaye pepo saba

walikuwa wamemtoka, na Yoana mkewe Kuza, msimamizi wa Herode, na Susana, na wengine wengi waliomhudumia kwa mali zao.”

Inawezekana kwamba Yesu aliitwa kwa dhihaka “rafiki wa wenye dhambi” hasa kwa sababu aliwapa wanawake na makundi mengine yaliyonyimwa haki nafasi ya kuingia katika jumuiya yake kwa uhuru na kwa haki sawa. Katika Luka 8:1-3 tunaona pia kwamba wanawake hawa inaonekana walitekeleza kazi katika jumuiya ambazo baadaye zilichukuliwa na mashemasi wanaume na wanawake – walishughulikia mahitaji ya kimwili na ustawi wa jumuiya.

Familia ya Kimwili na Familia ya Kiroho

Umuhimu wa mafundisho ya Yesu kuhusu familia ya imani ukilinganisha na familia ya kimwili hauwezi kusisitizwa kupita kiasi. Kutokana na maandiko kama Marko 3:31-35 na sehemu zinazolingana nayo ni wazi kwamba Yesu aliona imani, wala si ukoo, kuwa msingi wa kudai nafasi katika jumuiya yake.

[Marko 3:31-35] “Wakaja mama yake na ndugu zake; wakasimama nje, wakatuma watu kwake kumwita. Na mkutano ulikuwa umeketi kumzunguka; wakamwambia: Tazama, mama yako na ndugu zako wako nje wanakutafuta. Akawajibu, akasema: Mama yangu ni nani, na ndugu zangu ni akina nani? Akawatazama wale walioketi kumzunguka pande zote, akasema: Tazama, mama yangu na ndugu zangu! Kwa maana yeyote atakayeyafanya mapenzi ya Mungu, huyo ndiye ndugu yangu, na dada yangu, na mama yangu.”

Kwa kweli Marko 3:21 na kuendelea (taz. Yohana 7:5) inadokeza kwamba mahusiano ya kimwili na Yesu yangeweza kweli kuwa kikwazo cha kumwelewa. Zaidi ya hayo, maandiko kama Marko 10:29-30, Luka 12:49-53 na sehemu zinazolingana nayo, pamoja na Luka 9:57-62 yanaweka wazi kwamba kwa Yesu familia ya imani, wala si familia ya kimwili, ndiyo inapaswa kuonekana kama kitengo cha msingi cha mahusiano ndani ya Ufalme wa Mungu. Hakika, ikiwa familia ya kimwili (kama Mariamu, Martha na Lazaro) ilikuwa ya Kikristo, basi familia ya kimwili na familia ya imani ziliweza kusimama pamoja. Lakini ikiwa familia ya kimwili iligawanyika kuhusu uaminifu kwa Yesu, na haikutaka kuutumikia mwili wa waumini bali kuutenganisha, basi kipaumbele cha familia ya imani lazima kitangulie. Marko 3:31-35 inamaanisha si chini ya hili: kwamba ndugu zako katika imani ndio familia ya kwanza, ambayo unapaswa kuwa mwaminifu kwake kwanza kabisa. Ikiwa hali ya “ama hiki ama kile” ingetokea, ni wazi uaminifu wa Yesu ulikuwa wapi, na aliutarajia wapi kutoka kwa wanafunzi wake. Mtazamo huu unapatikana kwa kiwango kidogo zaidi pia kwa marabi na wanafunzi wao, ambapo wakati mwingine ilidaiwa kwamba mwanafunzi alidaiwa uaminifu wake wa kwanza kwa mwalimu wake “aliyemleta katika ulimwengu ujao”, kuliko kwa wazazi wake “waliomleta ulimwenguni”. Lakini Yesu aliitumia kanuni hii kwa namna iliyo kali zaidi na ya kina zaidi (taz. Luka 11:27-28; 12:49-53). Kanisa bado halijaingiza kikamilifu yote ambayo jambo hili linamaanisha kwa mahusiano yetu katika Kristo.

Mwanamke Msamaria Kisimani

Ushahidi unaojitokeza kwa kupita tu kuhusu maoni ya Yesu juu ya thamani ya ushuhuda wa mwanamke kumhusu yeye unapatikana katika Yohana 4. Habari ya mwanamke kisimani inajulikana mno kiasi kwamba si lazima kuirudia, lakini mambo kadhaa katika habari hii yanaonyesha mtazamo wa Yesu kuhusu wanawake. Kwanza, walimu wa Kiyahudi walisisitiza kwamba wanaume Wayahudi wazungumze kidogo sana au wasizungumze kabisa na wanawake mahali pa hadhara, hasa na wanawake wageni. Hili lilihusu zaidi wanawake wenye “sifa mbaya” au wenye “asili ya kigeni”. Wanawake Wasamaria

walihesabiwa na marabi kuwa “walio katika hedhi tangu tumboni mwa mama zao”, yaani wachafu daima, wasioguswa, waliotengwa. Kwa hiyo, machoni pa wanafunzi, Yesu hakuwa na la kuzungumza na mwanamke huyu kisimani. Lakini Yesu si tu anazungumza naye, bali anakataa kumtendea kama mchafu, na anamhusisha katika mojawapo ya mazungumzo muhimu zaidi ya kitheolojia katika Injili nzima ya nne. ***Hili linaonyesha kwamba hata mwanamke kama yeye alifaa kupokea habari za kitheolojia, na kwa kweli alifaa kuwa mwanafunzi.*** Pili, mwandishi wa Injili ya nne anasisitiza kwamba, wakati wanafunzi wa kiume wa Yesu walipokuwa wakishughulika kutafuta chakula kisichoshibisha, ***mwanamke huyu aliwaendea wengine kutangaza ujumbe. Ujumbe huu uliwafanya wengi kuja kwa Yesu ili wasikie habari za chakula kinachotoa uzima wa milele*** (4:39). Huenda mfano katika 4:37-38 unakusudia kuonyesha kwamba mwanamke huyu ni mmoja wa wapandaji au wavunaji. Basi, mwanamke Msamaria anaonekana na mwandishi wa Injili ya nne kama mtu anayeonyesha kwa matendo nafasi ya mwanafunzi ipasavyo – kwa aibu ya wale kumi na wawili. Jambo la aina hiyo hiyo, ingawa la wazi zaidi, ni agizo la Yesu kwa Mariamu Magdalene kuwa “mtume wa mitume”, kwa kuwa yeye ndiye shahidi wa kwanza wa ufufuo (Yohana 20:17-18).

Yesu na Sheria za Usafi

Pia ni muhimu sana kwamba Yesu, kimya kimya, hazihesabu sheria za Agano la Kale kuhusu safi na najisi kuwa zinazomfunga yeye na wafuasi wake. Kwa hiyo haoni kumgusa maiti (Luka 7:15), kumgusa mwanamke mwenye dhambi (Luka 7:36 na kuendelea) au mwanamke mwenye kutokwa damu (Marko 5:27 na kuendelea) kuwa kunamtia unajisi. Kwa kweli Marko 7:1 na kuendelea inasema waziwazi kwamba Yesu alivitangaza vyakula vyote kuwa safi (7:19b), kwa msingi wa kanuni kwamba ni kile tu kinachotoka ndani ya mtu kinachoweza kumtia unajisi, wala si kile kinachoingia ndani yake au kumgusa (7:15).

Kutawala Dhidi ya Kutumikia

Andiko lingine linalowahusu wanawake, katika mahusiano yao na familia ya kimwili na pia na familia ya imani, ni Luka 22:24-30. Hapa Yesu anaeleza ni aina gani ya uongozi au usimamizi ambao wale Kumi na Wawili wanapaswa kuutekeleza juu ya wafuasi wake. Anaeleza kwamba wasiwe kama watu wa mataifa wanaowatawala watu, bali wafuate mfano wa Yesu na wawe watumishi wa wote. ***Ni wazi kwamba kwa Yesu kuwa kiongozi mkuu maana yake ni kuwa mtumishi mkuu – kunadai uwajibikaji zaidi, si mapendeleo zaidi.*** Hii haimaanishi kwamba hawana au hawawezi kutumia mamlaka ya kufundisha, kuhubiri na kuponya. ***Lakini inamaanisha kwamba mfumo wa jadi wa uongozi wa mfumo dume lazima urekebishwe katika Ufalme wa Mungu. Yesu kuwachagua na kuwatumia wale wanaume kumi na wawili, kabla na pia baada ya ufufuo wake, kunaonyesha wazi kwamba Yesu alilenga mpangilio mpya, wala si kuikataa dhana ya jadi ya uongozi.*** Vyovyote dhana hii ilivyomaanisha sasa katika Ufalme wa Mungu, ni wazi kwamba waandishi wa Injili hawakuielewa kwa namna kwamba wanawake hawangeweza kuitangaza Habari Njema (Yohana 20:17-18) au hata kuwafundisha washiriki wanaume muhimu wa kanisa (Matendo ya Mitume 18:24-26).

Yesu na Talaka

Tuliyoyasema hadi hapa katika mjadala huu ni upande mmoja tu wa habari. ***Upande mwingine unasimulia juu ya nia ya Yesu ya kuuimarisha muundo wa jadi wa familia ya kimwili na kuufanya uwe wa haki zaidi kwa wanawake.*** Mafundisho ya Yesu kuhusu ndoa, familia na talaka yanaonyesha

ukweli huu. **Kwa mfano, katika Mathayo 5:27 na kuendelea Yesu analifanya katazo la uzinzi kuwa kali zaidi waziwazi. Linapaswa kuhusu pia mwelekeo wa moyo, si matendo ya mwili tu.** Zaidi ya hayo, katika Mathayo 19 (taz. Marko 10) Yesu anachukua msimamo mkali sana kuhusu talaka. Kwa kweli wataalamu wengi wangedai kwamba maoni yake ni “hakuna talaka”, isipokuwa ikiwa ndoa ilikuwa haramu tangu mwanzo (kwa mfano katika hali ya muungano wa ndugu wa damu). Kwamba Yesu alichukua msimamo mkali dhidi ya talaka kunaonekana wazi kutokana na jibu la wanafunzi katika Mathayo 19:10. Walijua vizuri kwamba baadhi ya marabi walikuwa wamesema kwamba mtu apewe talaka tu kwa sababu ya uzinzi. Ni shaka kama wanafunzi wangejibu hivyo, kama wangemwelewa Yesu kuwa anasimama tu upande mmoja wa mjadala wa jadi wa Kiyahudi. Pia katika Injili ya Marko na ya Luka hazitajwi sababu zozote zinazokubalika za talaka. Hakika wasikilizaji wa kwanza waliopokea Injili hizi wangeelewa kwamba Yesu alifundisha “hakuna talaka”. Kwa Yesu talaka ni uzinzi, vilevile kuoa au kuolewa tena, kwa sababu machoni pa Mungu muungano wa wawili hao ambao Mungu amewaunganisha hauwezi kuvunjwa, isipokuwa, kwa kudhaniwa, kwa kifo (Mathayo 19:9; Marko 10:11-12; Luka 16:18). Katika Mathayo 19:8-9 **Yesu anatofautisha msimamo wake na ule wa Musa.** Musa aliruhusu talaka kwa sababu ya ugumu wa mioyo, lakini sasa Yesu alisisitiza kwamba mpangilio wa asili wa uumbaji wa Mungu na kusudi lake vinapaswa kudumishwa, kwa sababu yeye anauleta uumbaji mpya. **Basi, hata kama fundisho hili lilikuwa gumu au lenye mabishano kiasi gani, matokeo yake kwa ujumla kwa wanawake yalikuwa kwamba walipata usalama mkubwa zaidi katika nafasi yao kama wake.** Baadhi ya marabi walikuwa wamesema hata kwamba mwanamume yuko huru kumpa mke wake talaka na kuoa tena, ikiwa amepata mwanamke mzuri kuliko mke wake, au ikiwa mke wake wa sasa ameunguza kifungua kinywa. Si hivyo katika jumuiya ya Yesu. Wanawake wangeweza kuwa na uhakika kwamba katika jumuiya ya Kikristo hakuna matakwa kama hayo ya kibinafsi yangeweza kuwa sababu ya talaka. Kwa hiyo, hata kama Mathayo 19:9 (5:32) inaruhusu talaka kwa sababu ya uzinzi (jambo ambalo halionekani kuwa na uwezekano mkubwa), Yesu alikuwa ameupunguza sana uhuru wa wanaume kutoa talaka (katika utamaduni wa Kiyahudi wa karne ya kwanza, ni wanaume pekee yao waliokuwa wanaweza kutoa talaka).

Yohana 7:53-8:11 pia inaonyesha wazi kwamba Yesu hakuvumilia viwango viwili vya maadili. Hapa swali linazuka: yuko wapi yule mwanamume mzinzi, ambaye naye alikamatwa katika tendo lenyewe? Ni wazi kwamba wazee hao wa Kiyahudi, katika hali hii, waliichukulia dhambi ya mwanamke kwa uzito zaidi kuliko ya mwanamume. Yesu hakushiriki katika utaratibu kama huo wa haki unaochagua na wenye upendeleo. **Haipuuzi dhambi ya mwanamke, lakini wala hamhukumu. Hukumu yake halisi inaangukia mfumo unaowabagua washiriki “dhaifu” zaidi wa jamii.** Baadaye anawakosoa waandishi wanaowadhulumu wajane wasio na msaada mali kidogo waliyokuwa nayo (Marko 12:40 na sehemu zinazolingana nayo). Yesu pia aliguswa sana na jinsi wazazi wazee walivyonyimwa haki zao na watoto wao wenyewe kwa kisingizio cha uchaji Mungu (Marko 7:9-13). Tunajua pia kwamba watoto walikuwa na nafasi ya pekee katika huduma ya Yesu. Alisisitiza haki yao ya kuja kwake, licha ya upinzani wa wanafunzi (Marko 10:13-14). Yesu aliwahurumia wanawake waliofiwa na jamaa zao (Luka 7:11 na kuendelea; Yohana 11), wenye jamaa wagonjwa (Marko 7:24 na kuendelea) au wenye matatizo maalum (Luka 8:1-3). Ushirika wake nao (Yohana 12; Luka 10) na uaminifu wao kwake hadi mwisho mchungu (hata zaidi ya ule wa wale Kumi na Wawili) vinaonyesha uhusiano wa pekee kati ya Yesu na wale ambao huenda walitendewa na baadhi ya wanafunzi wa kiume kama wanafunzi wadogo kuliko wote, ambao hata neno lao halikuweza kuaminiwa (Luka 24:11). **Haya yote yanaonyesha kupandishwa hadhi kwa namna ya kushangaza sana kwa nafasi ambazo wanawake wangeweza kuwa nazo katika jumuiya ya Yesu, ukilinganisha na hadhi yao iliyodhoofishwa katika Uyahudi.** Huko

hawakuruhusiwa, kwa sababu ya unajisi wao wa kila mwezi, kusoma Torati katika sinagogi au kuwa sehemu ya baraza la uongozi.

Kujifunza kwetu maneno na matendo ya Yesu kunatufikisha kwenye hitimisho kwamba Yesu alitofautiana na Wayahudi wenzake wa wakati wake katika mambo mengi, ingawa si katika yote.

Jambo hili linashangaza zaidi tunapotambua kwamba Yesu, kwa kadiri tunavyojua, hakuwahi kuyaacha mazingira yake ya karibu ya Kiyahudi kwa muda mrefu, na – jambo lililo muhimu zaidi – kwamba aliielekeza huduma yake hasa kwa raia wenzake Wayahudi.

Kukataa kwa Yesu talaka kwa ukali kungemchukiza karibu kila mtu wa wakati wake. Zaidi ya hayo, maoni ya Yesu kwamba kubaki bila kuoa au kuolewa ni, kwa wale waliopewa hivyo, wito halali, wala si kitu kisicho cha kawaida, yalipingana na maoni yaliyotawala katika sehemu mbalimbali za Dola ya Kirumi kuhusu wajibu wa mwanamume kuoa na kuzaa – lakini hakuna mahali yalipotawala zaidi kuliko katika nchi yake ya Palestina. Nilipendekeza kwamba ni fundisho hili lililowawezesha wanawake kuchukua katika jumuiya ya Yesu nafasi nyingine pia, mbali na zile za mke na mama. Kwamba Yesu hakukubali namna mbalimbali za kuwafanya wanawake kuwa “wabeba lawama” – yaani kuwatwika lawama za wengine – hasa katika mambo ya ngono, kulimletea mgogoro na marabi wengine, ingawa bila shaka hata watu wengi wa mataifa waliona kwamba Yesu, kwa kukataa kwake “viwango viwili vya maadili”, alikuwa ameipeleka haki sawa mbali mno. ***Zaidi ya hayo, tofauti na waandishi mbalimbali wa Kiyahudi, hatukuti katika kinywa cha Yesu maneno yoyote hasi kuhusu asili, uwezo na kipawa cha kidini cha wanawake ukilinganisha na wanaume.*** Pia kuna sababu ya kudhani kwamba tathmini ya Yesu kuhusu thamani na nguvu ya ushahidi wa mwanamke ilikuwa juu kuliko ile ya wengi, kama si wote, wa watu wa wakati wake (taz. Yohana 4:27-42). Fundisho la Yesu kwamba madai ya familia ya imani yanatangulia madai ya familia ya kimwili, kwa wanaume na kwa wanawake pia (taz. Marko 3:31-35; 10:29-30), lilileta pia hali fulani ambazo Wayahudi na watu wa mataifa pia wangependa kuwa za kuchukiza. Kwa mfano, ni mume gani (Myahudi au wa mataifa) angemruhusu mke wake kwa hiari kuiacha nyumba na familia ili awe mfuasi wa mhubiri Myahudi asiye na makao maalum? Hata hivyo, Luka 8:3 huenda inaonyesha kwamba Yoana, mkewe Kuza, alikuwa amefanya hivyo. ***Lakini fundisho hili halikumfanya Yesu kuukataa kabisa muundo wa jadi wa familia, wala, kama inavyoonekana, mfumo wa mfumo dume uliokuwepo kwa kiwango fulani katika tamaduni zote mbalimbali za eneo la Bahari ya Mediterania wakati huo.*** Mafundisho ya Yesu kuhusu Korbani, kuhusu kuwaheshimu wazazi, kuhusu talaka na kuhusu watoto yanaonyesha wazi kwamba hakutetea kuukataa muundo wa jadi wa familia. Ikiwa Mathayo 5:27-32 na Yohana 7:53-8:11 zinatoa ishara yoyote, basi Yesu alithibitisha wajibu wa mume na wa viongozi wanaume kuwa vielelezo vya maadili kwa jumuiya. ***Kuwachagua kwa Yesu wanaume kumi na wawili kuwa viongozi wa jumuiya yake mpya pia kunadokeza kwamba alijaribu kuurekebisha mfumo wa mfumo dume ambao alifanya kazi ndani yake, na si kuukataa.***

Maneno na matendo fulani ya Yesu, kama vile mafundisho yake kuhusu sheria za unajisi, kumponya kwake mwanamke siku ya Sabato, na utayari wake wa kuzungumza na mwanamke mgeni hadharani, kwa hakika yaliwachukiza raia wenzake Wayahudi, ***lakini huenda yasingevuta uangalifu mkubwa nje ya mazingira ya nyumbani kwa Yesu.*** Vivyo hivyo, msimamo wa Yesu kuhusu haki ya mwanamke kupata mafundisho ya kidini na kuwa mwanafunzi wa kiongozi wa kidini, ingawa bila shaka uliwashtua Wayahudi, usingeonekana kuwa wa kimapinduzi kwa Warumi au Wayunani wengi wa wakati huo.

Maoni ya Yesu kuhusu wanawake na nafasi zao hayaingii katika kundi lolote la wakati wake. Hakuwa mtu wa jamii ya Qumran, wala hakuwa rabi wa jadi katika mambo haya, ingawa alikuwa na mambo fulani yanayofanana na makundi yote mawili. Jinsi alivyowatumia wanawake, katika hadithi za kubuni

na pia katika habari halisi, kama vielelezo vya imani kwa wafuasi wake, na mafundisho yake kuhusu kuwaheshimu wazazi, si mambo yasiyo na mfano katika fasihi ya marabi. Mwito wake kwa wanaume na wanawake wajitoe kabisa kwa Mungu kwa kuzingatia kuanza kwa Ufalme wa Mungu una mfanano fulani na mafundisho ya Yohana Mbatizaji na ya Qumran. Lakini kwa ujumla, na hasa kwa kuzingatia mazingira yake ya Kiyahudi, ***Yesu anaonekana kuwa mrekebishaji wa pekee, na wakati mwingine wa kimapinduzi, wa maoni kuhusu wanawake na nafasi zao yaliyokuwa ya kawaida katika taifa lake. Zaidi ya hayo, inaonekana kwamba bado ilibidi kuutetea mtazamo mpya na ulio wazi zaidi kuhusu wanawake wakati waandishi wa Injili walipoandika Injili zao.*** Huenda hiyo ndiyo hasa sababu ya mwandishi wa Injili ya tatu na wa ya nne kujitahidi kuwaonyesha wanawake mbalimbali kama vielelezo vya kidini kwa wasikilizaji wao. ***Basi, mitazamo hii mpya kuhusu wanawake na nafasi zao iliwaathirije wanawake walioshiriki katika jumuiya ya Yesu? Jumuiya ya Yesu iliwapa wanawake nini kuhusu hadhi na nafasi, ukilinganisha na kile walichopewa katika Uyahudi?***

Kwanza kabisa, si katika Injili tu, bali pia katika Matendo ya Mitume na katika nyaraka (kwa mfano Warumi 16), inaonekana wazi kwamba ushawishi wa ujumbe wa Kikristo kwa wanawake ulikuwa mkubwa. Inawezekana kwamba mafundisho ya Yesu yaliwavutia wanawake kwa sehemu kwa sababu ya nafasi mpya na hadhi ya haki sawa waliyopewa katika jumuiya ya Kikristo. Huko Ugiriki na Roma kulikuwa na madhehebu mengi ya kuabudu yaliyokuwa ya wanaume peke yao, au yaliyowaruhusu wanawake kushiriki kwa namna yenye mipaka sana, kwa uchache. Zaidi ya hayo, ni rahisi kuelewa kwa nini wanawake waliokuwa pembeni mwa jumuiya ya sinagogi walikuwa waongofu wa Kikristo. Uyahudi uliwapa wanawake waongofu (waliogeukia Uyahudi) nafasi yenye mipaka, kwa uchache, kwa sababu walikabiliwa na vizuizi vya marabi vilivyopunguza ushiriki wao katika kazi za kidini. Wakati wanawake hawakuhesabiwa katika idadi ya chini kabisa (minyan) iliyohitajika ili kuanzisha sinagogi, wala kupokea ishara ya agano la Kiyahudi, vizuizi hivi havikuwepo katika kanisa la Kikristo. ***Maelezo yaliyo ya lazima na yanayotosha kuhusu kwa nini Ukristo ulitofautiana katika maswali haya na mama yake wa kidini, Uyahudi, ni kwamba Yesu aliachana na mapokeo ya kibiblia na pia ya marabi yaliyopunguza nafasi ya mwanamke katika desturi za kidini, na kwamba aliyakataa majaribio ya kushusha thamani ya mwanamke au ya ushahidi wake.*** Kwa hiyo jumuiya ya Yesu, kabla na pia baada ya Pasaka, iliwapa wanawake pamoja na wanaume (wala si wakiwa wametengwa na wanaume, kama katika baadhi ya madhehebu ya kipagani) haki sawa ya kushiriki kikamilifu katika familia ya imani. Hiyo ilikuwa haki ambayo wanawake hawakuwa nayo katika Uyahudi wa wakati huo, wala katika madhehebu mengi ya kipagani. Mafundisho ya Yesu kuhusu vipaumbele vya kuwa mwanafunzi, utayari wake wa kuwakubali wanawake kama wanafunzi wake na wenzake wa safari (taz. Luka 8:1-3; 10:38-42), na mafundisho yake kuhusu matowashi na kuhusu kile kinachomtia mtu unajisi, yaliandaa njia kwa ufanisi ili wanawake waweze kuwa na nafasi muhimu katika jumuiya yake. Kila mtu angeweza kumwamini Yesu na kumfuata – hakusisitiza masharti mengine yoyote ya kuingia katika familia yake ya imani.

Kuhusu nafasi ambazo wanawake wangeweza kushika, na ambazo kweli walizishika, katika kanisa la Yesu, ni Luka hasa anayetuonyesha kwamba kazi nyingi mbalimbali zilifanywa na wanawake, hasa katika kanisa la baada ya Pasaka. Mwandishi wa Injili ya tatu anatoa ishara (taz. Luka 8:3; Matendo ya Mitume 9:36-42) kwamba mara nyingi wanawake walirudia tu nafasi zao za jadi za ukarimu au za msaada wa mali, ingawa sasa katika kulumikwa kanisa la Yesu. Nafasi kama hizo zilikubalika, ilimradi hazikumzuia mwanamke kuchagua lile “jambo moja linalohitajika” (Luka 10:38-42) au kujifunza zaidi kulihusu.

Ingawa mafundisho na jumuiya ya Yesu huenda yalipokelewa kwa urahisi zaidi na kwa kawaida zaidi na wanawake wa mataifa kuliko na wanawake Wayahudi, yaliwapa wanawake Wayahudi zaidi kuhusu

hadhi na nafasi kuliko wanawake wa mataifa. Kwa mwanamke Myahudi, uwezekano wa kuwa mwanafunzi wa mwalimu mkuu, kuwa mfuasi wa Yesu anayesafiri naye, kubaki bila kuolewa “kwa ajili ya Ufalme wa Mungu” au hata kuwa mwalimu wa imani kwa watu wengine zaidi ya watoto – hizo zote zilikuwa fursa ambazo hazikuwepo kabla hajaingia katika jumuiya ya Yesu. Hata hivyo, imani na jumuiya ya Kikristo viliwapa pia wanawake wasio Wayahudi mambo mengi. Mbali na kazi zilizotajwa hapo juu, kulikuwa na toleo la ukombozi kutoka katika dhambi, toleo la kuanza maisha kwa ufahamu mpya wa nafsi na kwa lengo jipya, toleo la kushiriki kikamilifu katika jumuiya ambayo Bwana wake alikuwa ameielekeza huduma yake hasa kwa waliokandamizwa – matoleo yaliyowavutia sana wanawake wa mataifa na pia wanawake Wayahudi. ***Hadhi hii mpya na nafasi hizi mpya, ambazo baadhi yake hazikupatikana kwa wanawake hawa hapo awali, ni mambo yanayoeleza kumiminika kwa wanawake katika jumuiya ya Yesu.***

Kiini kingine kinachojitokeza katika Injili ni jinsi wanawake wanavyoonyeshwa kama mashahidi wanaoaminika wa kweli kuhusu Yesu (kwa mfano Yohana 4), na hasa kuhusu kifo chake, kuzikwa kwake, kaburi lake tupu na kutokea kwake kama Aliyefufuka. Ingawa huenda lilikuwa jambo la lazima, ni la maana kubwa kwamba sehemu muhimu sana ya kerygma ya Kikristo (ujumbe wa msingi wa mahubiri) inategemea ushuhuda wa wafuasi wanawake wa Yesu. ***Ni sifa kwa waandishi wa Injili kwamba hawajaribu kuupamba ukweli huu, bali unasisitizwa kwa njia tofauti na mwandishi wa Injili ya kwanza, na Luka, na mwandishi wa Injili ya nne, na huenda pia na Marko.*** Inafaa kutajwa hasa jinsi Luka anavyoonyesha uhalali wa taarifa ya ushahidi wa wafuasi wanawake wa Yesu, kwa kuonyesha kwamba ilithibitishwa na mtume Petro (taz. Luka 24:1-10, 12). Inafaa kuzingatiwa pia kwamba mwandishi wa Injili ya nne anauonyesha ukiri wa Martha kwa namna fulani kama kielelezo kwa wasikilizaji wake (taz. Yohana 11:27; 20:31). Zaidi ya hayo, masimulizi ya ufufuo, kama sehemu nyingine za Injili, kwa ujumla yanashuhudia matokeo ya mtazamo wa Yesu kuhusu wanawake juu ya jumuiya ya Kikristo, kwa kuwa wanawake katika masimulizi haya, kama mahali pengine, wanaonekana kama mashahidi na washiriki katika jumuiya hii.

Muhtasari

Hakuna wakati wala nafasi ya kuchunguza habari hizi zaidi. Inatosha kusema kwamba Yesu, katika huduma yake, alifanya mambo mawili kwa wakati mmoja yaliyowaathiri wanawake kwa kiasi kikubwa sana. Upande mmoja, aliwawezesha wanawake kupata nafasi na hadhi muhimu katika maneno yake, matendo yake na huduma yake, na wakati huo huo alipiga vita chuki za kibaguzi na viwango viwili vya maadili. Matokeo yake yalikuwa kwamba hasa wanawake Wayahudi walipata haki mpya za kidini na kazi mpya katika familia ya imani. Upande mwingine, alichukua hatua zilizoimarisha nafasi za jadi za wanawake katika familia. Kwa hiyo mgawanyo mpya wa ama Yesu kama “mtetezi wa haki za wanawake (feminist)”, ama Yesu kama “mshika mapokeo”, lazima ukataliwe. ***Hakuna kati ya maneno haya mawili, wala kati ya pande hizi mbili zilizokithiri, kinachoeleza ipasavyo uhusiano wa Yesu na wanawake.*** Kama ilivyo katika maeneo mengine mengi, huduma ya Yesu kwa wanawake na pamoja na wanawake haiwezi kuwekwa kwa urahisi katika kundi moja. Leo tungefanya vyema kujaribu kudumisha usawaziko ulio na afya, uliotangazwa na Yesu na kuendelezwa na Paulo. Kanisa likipuuza ama jambo jipya alilolianzisha Yesu, ama jambo la zamani alilolithibitisha, liko katika hatari ya kuigawanya zaidi familia ya kimwili, au ya kumzima Roho anayefanya kazi katika maisha ya wanawake wa Mungu.

Mungu na atulinde na hatari hizi mbili.

Kwa ruhusa ya fadhili ya Ben Witherington III.

Makala asili kwa Kiingereza: Ben Witherington III, "Women in the Ministry of Jesus", *Ashland Theological Journal* 17 (1984), uk. 22–30.

Msisitizo umewekwa na mtafsiri wa Kijerumani.